

INFORMACIJA
o stanju privrede, poljoprivrede i samostalnog privređivanja

Ilijaš, Novembar 2016. godine

UVOD

Informacija je rađena na osnovu podataka kojima raspolaže Služba za privredu, finansije i investicije, informacija prikupljenih od Finansijsko informatičke agencije – FIA sa sjedištem u Sarajevu (u daljem tekstu FIA), koja je ovlaštena za prikupljanje i obradu finansijskih izvještaja pravnih lica po obračunima (godišnji izvještaj)

Općina Ilijaš provodi aktivnosti stvaranja povoljnijeg poslovnog ambijenta u skladu sa usvojenom integriranom Strategijom održivog razvoja općine Ilijaš za period 2013-2017 godine. Vizija općine Ilijaš u narednom periodu je da općina Ilijaš postane **Perspektivna lokalna zajednica koja održivim i uravnoteženim razvojem obezbjeđuje ugodan i uspješan život svim stanovnicima**. Polazeći od vizije razvoja definisani su osnovni parametri strategije tj. razvojni prioriteti u oblasti životne sredine i infrastrukture, u oblasti ekonomskog i ruralnog razvoja te u oblasti društvenog razvoja.

Općina Ilijaš je intenzivirala aktivnosti u cilju uspostave industrijske zone „Luke“ kako bi direktno potaknulo privlačenje investicija te razvoj malog i srednjeg poduzetništva (MSP), te obrtništva na području Općine. Osnovna namjera osnivanja i razvoja industrijske zone na području Općine Ilijaš jest privlačenje takozvanih „*greenfield*“ investicija te poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage održivog lokalnog i regionalnog privrednog razvoja, s ciljem povećanja broja privrednih subjekata na području općine i poboljšanja njihovih poslovnih rezultata, povećanja konkurentnosti, porasta zaposlenosti te povećanja udjela industrijske proizvodnje u ukupnom prihodu općine Ilijaš, uključujući i razvoj novih industrijskih sektora kao što su prehrambeni, tekstilni, farmaceutski.

Razvoj poljoprivrede podrazumijeva provođenje niza aktivnosti na unaprijeđenju tog ambijenta od kojih prioritet imaju održivi povratak stanovništva, zapošljavanje i obnova unapređenje seoske infrastrukture. Općina Ilijaš iako nije izrazito poljoprivredno područje ima značajne mogućnosti za razvoj određenih poljoprivrednih proizvodnji koje se mogu staviti u funkciju ukupnog razvoja.

Trenutno stanje privrede Općine Ilijaš je odraz sveukupnog stanja privrede BiH, Federacije BiH i Kantona Sarajevo, te se tako treba i posmatrati.

STANJE PRIVREDE

Na osnovu godišnjih finansijskih izvještaja za period 01.01.2015.-31.12.2015. godine, na teritoriji Općine Ilijaš djelatnost obavlja 139 pravnih subjekata (podaci FIA-e). U ovaj broj nisu uzeta pravna lica koja posluju na Općini Ilijaš putem poslovnih jedinica, a čije je sjedište na nekoj drugoj općini. Ovo napominjemo prije svega zbog značaja ovih subjekata sa stanovišta pokazatelja poslovanja - prihod, dobit broj zaposlenih i dr..

Prema podacima FIA-e pravna lica su raspoređena po djelatnostima kako slijedi:

Djelatnost	Broj subjekata 2014	Broj subjekata 2015
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	7	9
Vađenje ruda i kamena	1	1
Prerađivačka industrija	33	33
Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	1
Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	5	5
Građevinarstvo	10	10
Trgovina na veliko i na malo; popravka motornih vozila i motocikala	39	40
Prijevoz i skladištenje	11	12
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	1	2
Poslovanje nekretninama	5	13
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	6	6
Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0	3
Obrazovanje	3	3
Ostale uslužne djelatnosti	4	1
UKUPNO:	126	139

U odnosu na 2014. godinu u 2015. godini se broj pravnih subjekata povećao za 13 ili 10,31 %. Najviše privrednih društava je registrirano u oblasti trgovine, i to 40 subjekata (28,77%), zatim u oblasti prerađivačke industrije, 33 subjekta (23,74 %)u odnosu na ukupan broj registrovanih subjekata.

Osnovni finansijski pokazatelji poslovanja privrede Općine Ilijaš 2014-2015 godina

Pokazatelji/godina		2014	2015	Index
1.	Ukupan prihod	296.377.460	288.150.707	97,22
2.	Ukupni rashodi	290.953.438	278.175.874	95,61
3.	Neto dobit	8.866.767	14.583.040	164,47
4.	Gubitak za period	5.721.159	3.854.525	67,37
5.	Prosječne plaće*	683	645	94,44
6.	Prosječan broj zaposlenih*	2.454	3.299	134,43
7.	Izvoz (u hiljadama KM)*	118.627	169.064	142,52
8.	Index razvijenosti u odnosu na FBiH*	74%	81,1%	109,59

Izvor podataka, Podaci FIA-e (Finansijsko informatičke agencije) za 1.- 4., podaci obilježeni (*), su preuzeti iz publikacija Federalnog zavoda za programiranje razvoja - Socioekonomski pokazatelji po općinama u FBiH za 2014. i 2015. godinu

U daljem tekstu informacije dat ćemo tabelarni prikaz i osvrnuti se na najznačajnije pokazatelje poslovanja pravnih lica po djelatnostima na općini Ilijaš.

STANJE U OBLASTI SAMOSTALNOG PRIVREĐIVANJA

Prema podacima Službe za privredu finansije i investicije na području općine Ilijaš registrirane su sljedeće djelatnosti:

R.br	DJELATNOST	Broj registriranih 2013. godina	Broj registriranih 2014.godina	Broj registriranih 2015. godina	Učešće u ukupnom broju registriranih %		
					2013	2014	2015
1.	Trgovina	69	76	73	13,9	14,5	12,54
2.	Zanatstvo- obrt	126	129	131	25,5	24,6	22,50
3.	Ugostiteljstvo	54	63	49	10,9	12,0	8,41
4.	Saobraćaj (taxi,autoprevoznici)	35	35	35	7,3	7,3	6,01
5	Saobraćaj (vlastite potrebe)	118	115	115	24,4	23,2	19,75
6.	Poljoprivreda	95	105	177	19,2	20,8	30,41
7.	UKUPNO	483	494	582	100	100	100

Iz tabele je vidljivo (bez prevoza za vlastite potrebe) da je od ukupnog broja registriranih djelatnosti najviše registriranih obrtničkih radnji, zatim poljoprivreda, trgovina, ugostiteljskih objekata i saobraćaj. U odnosu na 2015. godinu ukupan broj fizičkih lica koja obavljaju djelatnost ličnim radom se povećao za 88 (17,81%) .

Oblast trgovine

Djelatnošću trgovine pored PD bave se i trgovci u svojstvu fizičkog lica prema odredbama Zakona o trgovini. Ova se djelatnost može obavljati u samo jednom prodajnom objektu kao osnovno zanimanje.

Najveći broj samostalnih trgovinskih radnji su trgovine na malo hranom, pićima, duhanskim proizvodima i predmetima za domaćinstvo.

Oblast obrtničke djelatnosti

U oblasti obrtničke djelatnosti registrirano je 131 obrtničkih radnji. Registrirane su sljedeće djelatnosti:

stolarska, frizerska, vodoinstalaterska, obućarska, pekarska, krojačka, automehaničarska, autopraonica, vulkanizerska, kamenoklesarska, staklarska, RTV mehaničarska, limarska, izrada građevinskih blokova, pržionica kafe, usluge kopiranja, oštrenja alata, molersko-farbarska te završni radovi u građevinarstvu.

Najveći broj registriranih zanatskih radnji lociran je u užem gradskom i prigradskom području i Zanatskom centru Ilijaš.

Oblast ugostiteljstva

U oblasti ugostiteljske djelatnosti registrovana je 49 samostalna ugostiteljska radnja. Uglavnom su registrovane usluge pripreme hrane i usluživanja gostiju pićima, slasticama i napicima te toplim i hladnim jelima. Ugostiteljski objekti su locirani u urbanom dijelu općine: Ilijaš, Podlugovi i Srednje i to uglavnom uz saobraćajnice. U ljetnom periodu je izražen i rad ljetnih bašti uz ugostiteljske objekte. Broj registrovanih samostalnih ugostiteljskih objekata u odnosu na isti period 2015. godine je smanjen za 14.

Oblast saobraćaja

Djelatnost javnog prijevoza stvari (autoprevoznici) i javni prijevoz lica (taxi) u unutarnjem cestovnom prometu, prema zakonskim propisima, može obavljati fizičko lice ako posjeduje potrebnu licencu za obavljanje tog prijevoza. Rješenje o ispunjavanju opštih uslova za rad izdaje općina dok je izdavanje licence u nadležnosti Ministarstva prometa i komunikacija Kantona Sarajevo. Ove djelatnosti se mogu obavljati samo kao osnovno zanimanje.

Na području općine registrovano je:

20 autoprevoznika i 15 taxi prevoznika.

Pored ovog prijevoza zakonom je omogućen i prijevoz za vlastite potrebe ako se prevoze stvari za obavljanje privredne djelatnosti za koje postoji odobrenje za rad. Za obavljanje prevoza za vlastite potrebe registrovano je 115 prevoznika.

EKONOMSKI RAZVOJ

Tokom 2016. godine Općina Ilijaš je realizirala sljedeće razvojne projekte:

Projekat “Izgradnja saobraćajnice uz promotivnu podršku projektu Industrijska zona Luka Ilijaš” u saradnji sa Federalnim ministarstvom razvoja, poduzetništva i obrta, uz finansijsku podršku Ambasade Švicarske u BiH i UNDP-a u BiH.

U saradnji sa Federalnim ministarstvom razvoja, poduzetništva i obrta, uz finansijsku podršku Ambasade Švicarske i UNDP-a tokom 2016. godine je realiziran projekat pod naslovom: **“Izgradnja saobraćajnice uz promotivnu podršku projektu Industrijska zona Luka Ilijaš”**, ukupne vrijednosti od **166.972,60 KM** u skladu sa potpisanim Ugovorom br.01/2-14-2886/15 od 21.11.2015. godine. Općina Ilijaš je predmetna sredstva obezbjedila aplikacijom na javni poziv Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta. Ovim projektom je sufinansirana realizacija tri aktivnosti: Izgradnja saobraćajnice unutar IZ Luka, izrada i ugradnja dva promotivna billboard-a i priprema, prijevod i štampanje Brošure Industrijska zona Luka. Projekat je u završnoj fazi implementacije i u toku je priprema završnog tehničkog i finansijskog izvještaja prema FMRPO.

U saradnji sa **SERDA-om (Sarajevska regionalna razvojna agencija)**, Općina Ilijaš je tokom 2016. godine nastavila provoditi planirane aktivnosti projekta, pod naslovom **“Podrška brzorastućim malim i srednjim preduzećima i lokalnom okruženju”** (**“Support to the development of the Fast Growing SMEs (FGSMEs) and local business environment”**) u skladu sa potpisanim Ugovorom od 31.12.2013. godine između Europske Komisije u BiH i SERDA-e kao vodećeg projektnog partnera, Prema odredbama Ugovora, implementacija projekta **“Support to the development of the Fast Growing SMEs (FGSMEs) and local business environment”** je otpočela 01.01.2014. godine. Ukupna ugovorena vrijednost projekta iznosi 520.760,00 €. Tokom 2016. godine ovim projektom su obezbjeđena sredstva za besplatne mentoring usluge svim “start up” firmama sa područja Općine Ilijaš, koje nudi SERDA u saradnji sa japanskom razvojnom agencijom – JICA.

U oblasti poboljšanja lokalnog poslovnog okruženja Općina Ilijaš je u saradnji sa **Grupacijom Svjetske banke** kao globalnom praksom koju predstavljaju IFC-Međunarodna finansijska korporacija i IBRD-Međunarodna banka za obnovu i razvoj uz finansijsku podršku Ambasade Velike Britanije u BiH tokom 2016. godine implementira projekat **“Poboljšanje poslovnog okruženja na lokalnom nivou-LIFE”** na bazi potpisanog Ugovora o savjetovanje br.01/2-14-375/16 od 24.02.2016. godine.

Implementacijom ovog projekta su realizirane sljedeće aktivnosti:

- Smanjenje troškova i vremena za dobijanje dozvola
- Uspostava E-registra svih administrativnih postupaka koji se vode u Općini Ilijaš
- Formiranje Privrednog vijeća Općine Ilijaš
- Uspostava sistemskog i transparentnog registra općinskih poticaja
- Identifikacija i promocija investicionih mogućnosti
- Priprema investicionog profila Općine Ilijaš
- Unaprijeđenje vještina za servisiranje investitora
- Jačanje postinvesticione podrške

Na osnovu preporuka eksperata iz Grupacije Svjetske banke, tokom implementacije projekta su usvojeni sljedeći pravni akti:

- Odluka o provođenju regulatorne reforme na lokalnom nivou
- Rješenje o imenovanju Radne grupe za provođenje Projekta poboljšanja poslovnog okruženja i konkurentnosti u Općini Ilijaš

- Rješenje o imenovanju koordinatora i zamjenika koordinatora u administraciji Općine Ilijaš za pružanje podrške investitorima u Općini Ilijaš
- Odluka o izmjeni cjenovnika troškova vršenja tehničkog pregleda građevina
- Odluka o izmjeni Odluke o građevinskom zemljištu Općine Ilijaš
- Odluka o izmjenama Odluke o privremenom korištenju javnih površina na području Općine Ilijaš
- Odluka o usvajanju preporuka za pojednostavljenje, unaprijeđenje i eliminaciju administrativnih postupaka
- Pravilnik o načinu rada i postupanja po administrativnim postupcima u Općini Ilijaš
- Odluka o uspostavi Registra administrativnih postupaka u Općini Ilijaš
- Pravilnik o vođenju i održavanju Registra administrativnih postupaka
- Rješenje o imenovanju Regulatornog tijela za vođenje i održavanje Registra administrativnih postupaka u Općini Ilijaš
- Memorandumi o razumijevanju sa Centrima za socijalni rad: Kanton Sarajevo, Breza i Visoko

U toku je i implementacija projekta **“Centar za održivi razvoj i podršku biznisu Općine Ilijaš”**, koji nam je na osnovu upućene aplikacije odobren u skladu sa Javnim pozivom koji se odnosio na dodjelu poticajnih grant sredstava za razvoj male privrede, odnosno kroz posebnu komponentu ovog poziva koja se odnosila na unaprijeđenje institucionalne poduzetničke infrastrukture, a koji se implementira putem Ministarstva privrede Kantona Sarajevo. Projekat se odnosi na totalnu rekonstrukciju i adaptaciju prostora aole unutar zgrade KSC, na površini od oko 150m² korisne površine u skladu s predhodno pripremljenim glavnim projektom. Ukupna vrijednost grant sredstava Ministarstva za sve komponente i projekte po ovom javnom pozivu su iznosila 246.553,34 KM, od čega su Općini Ilijaš odobrena grant sredstva u iznosu od 79.800,00 KM, kao jedinoj lokalnoj zajednici u Kantonu Sarajevo. Ukupna planirana vrijednost projekta uz vlastito sufinansiranje iznosi **115.800,00 KM**. Pored Općine Ilijaš unutar pomenute posebne komponente su odobrena sredstva i Sarajevskoj regionalnoj razvojnoj agenciji-SERDA. Dana 19.09.2016. godine je potpisan Ugovor br. 01/2-14-2359/16, kojim se uređuju međusobna prava i obaveze između Općine Ilijaš i Ministarstva privrede KS u vezi implementacije dodjeljenih poticajnih sredstava, a rok za implementaciju ovog projekta je 6 (šest) mjeseci od dana uplate odobrenih sredstava.

U oblasti razvoja turizma na osnovu potpisanog Sporazuma br. 01/2-22-1513/15 od 21.05.2015. godine između Općine Ilijaš i ROTOR-a – Organizacija za razvoj turizma regije, Općina Ilijaš učestvuje u implementaciji razvojno-turističkog projekta pod naslovom **“Digitalni turistički BH itinerer”**, kojeg finansira Američka ambasada u BiH. Tokom 2016. godine iz sredstava ovog projekta je snimljen novi dokumentarni serijal s ciljem turističkog predstavljanja Općine Ilijaš **“Turistički ROTOR”**, koji se emitira i koji će biti reemitiran na svim važnijim televizijama u BiH. Osim navedenog u okviru ovog projekta su nastavljen i ostale planirane aktivnosti koje se odnose na: kreiranje digitalnih ruta kroz BiH sa prepoznatljivim turističkim atrakcijama i uvezivanje Općine kao dijela turističke rute BiH u okviru europskog i svjetskog tržišta. Projekat se završava zaključno sa 2016. godinom.

U partnerstvu sa Općinom Vogošća, kao vodećim partnerom, Sarajevskom regionalnom razvojnom agencijom – SERDA, Srednjoškolskim centrom Vogošća, Srednjom školom za okoliš i drvni dizajn Sarajevo, te privrednim društvima Standard Furniture Factory, Ilijaš, Procedo d.o.o., Vogošća i Cenflex d.o.o., Vogošća smo zajednički aplicirali na Javni poziv Međunarodne organizacije rada – International Labour Organization - ILO, projektom pod naslovom **“Obrazovanjem i jačanjem praktičnih znanja do bržeg zapošljavanje”**, ukupne vrijednosti **180.000,00 €**, uz trajanje projekta od 20 mjeseci. Planirane aktivnosti projekta su sljedeće: razvoj kurikuluma za deficitarna zanimanja,

animiranje nezaposlenih za prijave i predsekcija kandidata, okuke soft skills, obuke za specifična zanimanja, sajam zapošljavanja, organizacija okruglog stola za ključne aktere, radionica o razvijanju mehanizama djelovanja ključnih aktera, izrada smjernica i inicijativa za uspostavu vijeća ključnih aktera u oblasti zapošljavanja u sektorima drvo i metal, edukacije za trenere. Projekat još nije u potpunosti evaluiran od strane Međunarodne organizacije rada, a ako bude odobren bit će implementiran na teritoriji Općina Ilijaš i Vogošća.

U vezi izrade **Plana javnih investicija Kantona Sarajevo i Plana javnih investicija Federacije Bosne i Hercegovine za projektni period 2017-2019** u okviru nadležnosti Službe za privredu, finansije i investicije Općine Ilijaš su pripremljeni i dostavljeni prema nadležnom implementacionom tijelu, odnosno Zavodu za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, IP obrasci (Obrazac informacije o projektu) u skladu sa EU projektnom metodologijom za projekte velike vrijednosti, koji se potencijalno trebaju finansirati iz EU fondova ili kreditnim zaduženjem Kantona Sarajevo i F BiH kod međunarodnih institucija i to za: “Projekat uspostava Industrijske zone Luka, Ilijaš – II faza”, “Projekat izgradnja sistema vodosnabdijevanja šireg područja Nišičke visoravni sa izvorišta Vratak”, čime su stvoreni osnovni preduslovi za finansiranje pomenutih projekata kroz kreditno zaduženje viših nivoa vlasti, ili kroz finansiranje predloženih projekata iz sredstava EU i drugih međunarodnih donatorskih organizacija, po principu dodjele bespovratnih sredstava.

STANJE U OBLASTI POLJOPRIVREDE

Informacija iz dijela poljoprivrede daje osnovne podatke za stanje poljoprivredne proizvodnje na području općine Ilijaš, a na osnovu raspoloživih podataka sa kojim raspolaže Služba.

Poljoprivreda je dio ruralnog ambijenta iz čega proistiće njena obaveza da učestvuje u njegovom ukupnom razvoju. Konkretno taj razvoj podrazumijeva provođenje niza aktivnosti na unapređenju tog ambijenta od kojih prioritet imaju održivi povratak stanovništva, zapošljavanje i obnova i unapređenje seoske infrastrukture. Općina Ilijaš iako nije izrazito poljoprivredno područje ima značajne mogućnosti za razvoj određenih poljoprivrednih proizvodnji koje se mogu staviti u funkciju ukupnog razvoja iz sljedećih razloga:

- Kanton Sarajevo je najveći potrošački centar u zemlji, ali nije ni izdaleka u mogućnosti obezbijediti nedostajuće količine hrane koje predstavljaju važan faktor ekonomske i socijalne stabilnosti.
- Kanton Sarajevo je najjače tržište poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini,
- Na području Kantona Sarajevo postoje značajni kapaciteti prehrambene industrije čiju sirovinsku bazu najčešće čine uvozne prehrambene sirovine i gotovi proizvodi.

Mjerama ekonomske politike i većim ulaganjem u seoska područja iz Budžeta moguće je brže aktivirati prirodne i ljudske potencijale Općine. S tim u vezi podsticajne mjere koje su već niz godina ustanovljene na nivou Općine Ilijaš, Kantona Sarajevo i Federacije BiH dale su značajne rezultate u povećanju proizvodnje hrane i zapošljavanja radno aktivnog stanovništva. Značajno je napomenuti da je veoma važno pratiti procese koji se odvijaju na tržištima našeg okruženja i u skladu sa tim prilagođavati vlastite standarde, kriterije i politike razvoja. S tim u vezi, naši strateški pravci djelovanja u narednom periodu trebali bi biti usmjereni na ciljeve :

- Razvoj konkurentnosti poljoprivrednog sektora,
- Poboljšanje okoliša kroz podršku upravljanja zemljištem,
- Poboljšanje kvaliteta života u ruralnim oblastima i promovisanje diverzifikacije ekonomskih aktivnosti što su i tri osnovna cilja politike razvoja poljoprivrede EU.

Obzirom da općina Ilijaš ima realne uslove za revitalizaciju i intenziviranje određenih poljoprivrednih djelatnosti, značajno je istaći da je sve veći broj poljoprivrednih proizvođača koji su to prepoznali i koji zaslužuju podršku od svih nivoa vlasti u smjeru uspostavljanja poljoprivrednih imanja i poljoprivrednika kao robnih proizvođača.

Na području Kantona Sarajevo općina Ilijaš ubraja se među općine koje imaju najpovoljniju strukturu, obzirom da obradivo zemljište čini (77%) ukupne površine. Prema reljefnim karakteristikama, poljoprivredna zemljišta općine Ilijaš se mogu podijeliti na:

- ravničarska,
- brdska i,
- planinska tla.

Iako je veći dio područja Općine brdsko-planinski, ona ipak raspolaže sa znatnim poljoprivrednim kapacitetima. Nišićka, Crnoriječka visoravan kao i ostala brdska područja pogodni su za organiziranje stočarske i dijela ratarske proizvodnje. Tu uglavnom dominiraju prirodne livade i pašnjaci sa manjim oranicama na kojima se najčešće uzgajaju žitarice i ratarske kulture. S druge strane predjeli uz rijeku Bosnu i druge vodotokove imaju najpogodnija tla za organiziranje intenzivne poljoprivredne proizvodnje. U tabeli 1. je dat prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta.

Tabela 1. Tabelarni prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta

Kultura	Individualni sektor	Društveni sektor	Ukupno ha
Oranice i bašte	3 282	173	3 455
Voćnjaci	358	11	396
Livade	5 527	126	5 653
Pašnjaci	2 704	919	3 703
UKUPNO	11 978	1 229	13 207

Ukupna površina općine Ilijaš zahvata prostor od oko 300 km². Prema tabelarnom pregledu uočljivo je da na livade i pašnjake otpada 2/3 ili 71%, dok oranice, bašte i voćnjaci čine 1/3 ili 29% ukupnog dijela poljoprivrednog zemljišta.

➤ Poljoprivredna gazdinstva kao nosioci poljoprivredne proizvodnje

Upis u registre je obavezan za sva pravna i fizička lica koja podnose zahtjeve za novčane i druge oblike podrške u poljoprivredi ili prodaju vlastite proizvode na tržištu. Registrom poljoprivrednih gazdinstava uvodi se sistem kontrole, praćenja i usklađenosti sistema plaćanja, čime se razvija pravni okvir za uspostavu jedinstvenog sistema na nivou države Bosne i Hercegovine u svrhu podrške mjerama politike u sektoru poljoprivrede i privlačenja sredstava EU, te sredstava iz drugih međunarodnih fondova.

Ovim registrom će biti osigurane ključne reference u sistemu jedinstvene registracije i identifikacije životinja, kao i jedinstveni identifikacijski sistem poljoprivrednih zemljišnih parcela. Ovim mjerama se nastoji uspostaviti integrirani sistem baze podataka i ostalih relevantnih informacijskih sistema u cilju usklađenosti sa EU. Kao bitan segment ovih mjera je i uspostava Poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema u svrhu prikupljanja, obrade i objavljivanja podataka o količinama i cijenama poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda sa ciljem uspostave mehanizama zaštite domaće proizvodnje, bilansa stanja domaćih resursa, potreba za uvozom i izvozom tržišnih viškova, a sve u skladu sa međunarodnim zahtjevima. Do sada je nadležna općinska Služba zaprimila i obradila **814** zahtjeva za upis u RPG/RK i u narednom periodu svake godine u intervalu 01.01-31.03 poljoprivrednici su obavezni izvršiti ažuriranje podataka iz registara, kako bi blagovremeno mogli da apliciraju na podsticajne mjere.

STOČARSTVO

Stočarstvo je najzastupljenija grana u poljoprivrednoj proizvodnji kod poljoprivrednih gazdinstava na području općine Ilijaš, što je pokazatelj nivoa njene rentabilnosti i razvijenosti. Sa područja općine Ilijaš sarajevska mljekara "Milkos" vrši otkup mlijeka u dvije paralelne linije i u ovoj godini očekuje se otkup u količinama od cca. 900.000.litara. Procjena je da najveći broj poljoprivrednih proizvođača, koji se bave proizvodnjom mlijeka, u prosjeku imaju tri grla muznih krava. U ovoj oblasti naročito je značajno pomenuti 2. kapaciteta za držanje i uzgoj muznih krava, farma u Malešićima 45. grla muznih krava sa godišnjom proizvodnjom od cca. 220.000 l, i novosagrađena farma u Kadarićima kapaciteta 100. grla muznih krava, koja dio proizvodnje sirovog mlijeka koristi za vlastitu preradu i proizvodnju mliječnih proizvoda, kao i nekolicinu proizvođača koji u uzgoju drže 10-15 grla muznih krava sa godišnjom proizvodnjom do 50.000 l.

Ovčarstvo

Primjetno je da je u ovoj godini ovčarska proizvodnja zabilježila određeni rast u odnosu na prethodnu godinu. Značajno je istaći da se u ovoj grani zadržao tradicionalni način proizvodnje ne doživljavajući skoro nikakve tehnološke promjene. Organizovani tov ovaca i jagnjadi za klanje ne postoji, a plasman se realizuje na način da se prodaja i klanje vrše u ranoj dobi i sa malim težinama do 25. kg ili dotovljavanje janjadi i ovaca za klanje. Danas na teritoriji općine Ilijaš postoji nekolicina ovčara sa stadima od preko 100. grla priplodnih ovaca. U ovoj godini je od ukupnog broja poljoprivrednika 72. je onih koji posjeduju stada od 50. i više grla.

Tov junadi

Razvoj proizvodnje tovnih goveda ograničen je veličinom i kvalitetom resursa poljoprivrednog zemljišta i ograničenim mogućnostima ulaznog materijala za tov. Ne mali značaj u ovoj oblasti čini i domaća proizvodnja žitarica. Polazeći od ovih ograničenja i potreba tržišta za ovom namirnicom, mjere unapređenja treba usmjeriti na stimuliranje proizvođača za produženi tov muške teladi te organizovanje specijaliziranih farmi za tov junadi. Naročito je bitno istaći činjenicu da je naša zemlja u ovoj oblasti dobila odobrenje za izvoz junećeg mesa u Republiku Tursku, pa je plasman junećeg mesa olakšan i čime se dobio stimulans za uključivanje većeg broja poljoprivrednika u ovu granu poljoprivredne proizvodnje.

U ovoj oblasti značajno je napomenuti egzistiranje farme za uzgoj i tov junadi, kapaciteta 250. grla u turnusu u Kadarićima i 2. objekta u Podlugovima, sa kapacitetima od po 150. grla tovnih junadi po

turnusu i novije vrijeme sve veći broj individualnih poljoprivrednika sa manjim kapacitetima od 3. do 20. grla po turnusu. U ovoj godini zabilježen je broj od 75. uzgajivača tovnje junadi bilo kao specijaliziranih farmi ili kao mješovitih poljoprivrednih gazdinstava.

Peradarstvo

Na području općine Ilijaš postoji izražen interes za peradarsku proizvodnju tj. proizvodnju konzumnih jaja i pilećeg mesa. Peradarski objekat u Gornjoj Bioči trenutno u uzgoju ima 20.000 nosilja. Isto tako farma u Ribarićima ima značajne kapacitete, tako da trenutno u proizvodnji ima 25.000 nosilja. Prema raspoloživim podacima novootvoreni objekat farme brojlera na Nišićima ima proizvodnju od 20.000 brojlera po turnusu. U ovoj godini pušten je u pogon objekat za tovu pilića u Ljubinićima kapaciteta 50.000 brojlera po turnusu. Značajno je pomenuti i farmu brojlera u Ljubinićima kapaciteta 5.500 brojlera, kao i dva peradarska objekta za tovu pilića u Mrakovu lokalitet Bogdanovići kapaciteta 7.000 i 15.000 brojlera po turnusu, koji još nisu pušteni u pogon.

Pčelarstvo

Značajne površine šuma, livada i pašnjaka obraslih medonosnim rastinjem, obilje voćnih vrsta, ljekovitih trava, predstavljaju kvalitetan resurs za razvoj pčelarstva. Ovogodišnji prinosi u pčelarskoj proizvodnji su bili loši, zbog vremenskih nepogodnosti za ovu vrstu proizvodnje. Te se može konstatovati da je ovogodišnji prinos iz oblasti pčelarstva zabilježio negativne rezultate.

VOĆARSTVO

Voćarska proizvodnja na području općine Ilijaš u ovoj godini je zabilježila trend rasta u odnosu na predhodnu godinu. Ovogodišnji prinosi se mogu okarakterisati zadovoljavajućim i najvećim dijelom su bili namijenjeni za podmirenje vlastitih potreba za svježim voćem, kao i prerađevinama od voća, koje se koriste u domaćinstvu, a manji dio ove proizvodnje se plasira na slobodno tržište. U ovoj godini značajno je istaći da se na području općine Ilijaš u Podlugovima pušten u pogon kapacitet za preradu voća i povrća sa slatkim i kiselim programom proizvodnje, što predstavlja značajnu osnovu za plasman tržišnog viška ove proizvodnje.

RATARSTVO

U posljednje vrijeme zapaža se evidentno povećanje zasijanih površina pod žitaricama na području planinskog dijela općine Ilijaš, kao rezultat stimulativnih mjera od strane federalnih i kantonalnih nivoa vlasti. Sve više se pažnje posvećuje sjetvi ječma, pšenice, heljde i raži na Crnorječkoj i Nišičkoj visoravni. Ovogodišnja proizvodnja ratarskih kultura se može okarakterisati kao zadovoljavajuća.

U sjetvenoj strukturi u 2016. godini zasijano je:

Povrtno bilje	455 ha
Strna žita.....	705 ha
Stočno krmno bilje	145 ha
Industrijsko-ljekobilje.....	20 ha

PODSTICAJNE MJERE

U ovoj godini nadležna općinska Služba je pripremila „Odluku o novčanim podrškama u poljoprivrednoj proizvodnji“ za 2016. godinu, rukovodeći se našim potrebama, koje se mogu okarakterisati kroz usaglašavanje modela podrški poljoprivrednoj proizvodnji sa prirodnim i ljudskim potencijalima Općine i na povećanju ukupnog obima proizvodnje i broja tržišno orijentisanih poljoprivrednika.

Proizašli efekti iz dugoročnih mjera agrarne politike na svim nivoima mogu se okarakterisati kroz veću održivost tržišne poljoprivrede na području općine Ilijaš, zasnivanje novih proizvodnji u stočarstvu, ratarstvu i voćarstvu, pogotovo ako se imaju u vidu dugoročni razvojni ciljevi u ovim proizvodnjama, povećane obradivosti površina, bolje organizovanost poljoprivrednih proizvođača. U okviru podsticajnih mjera nadležna Služba je u cilju organizovanja poljoprivrednika u svojoj Odluci predvidjela i stavku stimulisanja organizovanja posjeta sajmovima poljoprivrede. Takođe, za poljoprivredne proizvođače, Općina je omogućila u ovoj godini organizovanu posjetu sajmovima poljoprivrede u Novom Sadu i Gradačcu. U tabeli 2. su prikazane realizovane podsticajne mjere u 2016. godini.

Tabela 2. Tabelarni prikaz podsticajnih mjera za 2016. god.

r/b	Vrsta proizvodnje	Broj korisnika	Jedinica mjere	Broj grla-kom., dunuma
1.	Uzgoj muznih krava	131	grlo	752
2.	Uzgoj tovnih junadi	75	grlo	680
3.	Uzgoj priplod. ovaca	72	grlo	6 490
4.	Uzgoj pčelinjih društava	29	kom.	1 876
5.	Zasnivanje zasada maline	6	2.dunuma	12

Ukupno zaduženje po osnovu ostvarene proizvodnje u 2016. god. iznosi 231.660,00 KM., i u potpunosti je izvršena isplata u punom iznosu za sve poljoprivredne proizvođače.

Uređenje riječnih korita na području općine Ilijaš

U cilju uređenja vodotoka i regulacije riječnih korita na području općine Ilijaš u 2016. godini realizovan je Sporazum između općine Ilijaš i Ministarstva privrede Kantona Sarajevo. Na bazi sporazuma izvedeni su radovi na projektima:

1.Uređenje dijela korita rijeke Misoče na lokalitetu naselja Kamenica na potezu od (P13-P20) .

Kroz realizaciju ovog projekta, pored uređenja korita rijeke Misoče, izvedeni su i radovi na sanaciji vodova kanalizacione mreže kao jedne cjeline. Završetkom ovih radova u potpunosti je okončan projekat "Regulacije rijeke Misoče potez: naselje Mlini- Kamenica" u dužini od cca 800 m a koji je započet 2008. godine.

Kroz ovaj projekat pored sanacije i uređanja korita rijeke Misoče u naselju Kamenica izvršena je stabilizacija mostova na regionalnom putu Sarajevo-Visoko i željezničkog mosta na željezničkoj pruzi Sarajevo-Šamac, uređenje i zaštita od plavljenja naselja Kamenica, OŠ "Stari Ilijaš" kao i uređenje mjesnog greblja koje je locirano neposredno uz korito rijeke. Realizacijom ovog projekta stvorili su se preduslovi i za realizaciju drugih projekata prevashodno za izgradnju šetnice i pješačkog mosta kao i drugih sadržaja koji proizilaze kao mogućnost nadogradnje ovog projekta.

2. Uređenje korita rijeke Rače kod OŠ "Srednje" u Srednjem

U cilju regulacije rijeke Rače u Srednjem kod OŠ "Srednje" izvršeno je čišćenje i uređenje korita u dužini od cca 110 m. Pored toga ovim projektom je izvršeno proširenje školskog dvorišta, spriječeno plavljenje školskog dvorišta, fiskulturne sale i kotlovnice kao i izvršena zaštita i sanacija obrušenog dijela saobraćajnice koja vodi prema školi i okolnim naseljima.

3. Uređenje dijela korita rijeke Misoče u naselju Donja Misoča na potezu između dva mosta na lokalnom putu

U poslijeratnom periodu vršilo se intenzivno nasipanje na desnoj obali Misoče naročito u kod novoizgrađene džamije u Donjoj Misoči, što je dovelo do meandriranja rijeke i pomjeranja matice vodotoka ka lijevoj obali, erodiranja obale i formiranja strmih zasjeka i podlokavanja lokalnog groblja.

Usljed štetnog djelovanja velikih voda rijeke Misoče došlo je do ugrožavanja stambenih i infrastrukturnih objekata koji se nalaze uz korito rijeke (mostova, područne škole, džamije i sportske plohe), što je uslovalo hitno djelovanje kako u pravcu čišćenja korita tako i zaštite obalnog područja.

U tom cilju općina Ilijaš je uradila projekat uređenja korita rijeke Misoče u naselju Donja Misoča između mostova uzvodno i nizvodno od džamije u dužini od cca 600 m.

Obzirom na vrijednost projekta u 2016. godini se pristupilo uređenju dionice na potezu od P1-P8 u dužini od 150 m u vrijednosti od 136.769,96 KM.

Projekti su u potpunosti realizovani kroz Sporazume Vlade KS – Ministarstva privrede i Općine Ilijaš.

4. Uređenje potoka Kiselica u MZ Misoča

U cilju zaštite stambenih i pomoćnih objekata u naselju Misoča izvršeno je uređenje potoka Kiselica na način da je izvršeno produbljivanje korita i ucjevljenje sa cijevima Ø 80 cm.

Projekat realizovan kroz Budžet općine Ilijaš za 2016. godinu.

Poslovi iz oblasti vodosnabdijevanja i otpadnih voda

U cilju poboljšanja infrastrukture na području općine Ilijaš realizovan je Sporazum između općine Ilijaš i Ministarstva komunalne privrede KS a koji se odnosio na realizaciju projekata rekonstrukcije vodovodne i kanalizacione mreže na području općine Ilijaš u vrijednosti od 450.000,00 KM.

Projekti su finansirani iz namjenskih sredstava – vodne naknade koja su obezbijedena u okviru Budžeta Kantona Sarajevo za 2016. godinu.

Općina Ilijaš je realizaciju projekata povjerila JKP "Vodostan" doo Ilijaš kako slijedi:

- Rekonstrukcija vodozahvatišta Junakovac
- Rekonstrukcija fekalne kanalizacione mreže u MZ Luka – Donja Luka u dužini od 345 m,

- Rekonstrukcija fekalne kanalizacione mreže u MZ Ljubinići – Radića potok u dužini od 360 m,
- Rekonstrukcija vodovodne mreže na potezu Gradski stadion- Alića bara u dužini od 630 m,
- Rekonstrukcija pumpnih stanica i dijela vodovodne mreže u naseljima Malešići i Ljubinići ,
- Rekonstrukcija fekalne kanalizacione mreže u MZ Ljubinići – potez prema školi u dužini od 300 m,
- Rekonstrukcija vodovodne i kanalizacione mreže na potezu G. Luka ka IZ Luka u dužini od 200 m,
- Rekonstrukcija vodovodne mreže na potezu Mrakovo (Pavlovići) – Salkanov Han u dužini od 850 m,
- Rekonstrukcija fekalne i oborinske kanalizacije u MZ Lješevo u dužini od 100 m,
- Rekonstrukcija fekalne kanalizacione mreže u MZ Podlugovi – potez Makljen – Ina u dužini od 400 m,
- Sanacija rezervoara srednje zone gradskog vodovoda Ilijaš (1.000 m³)

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Problemi koji opterećuju poslovanje privrednih subjekata u Kantonu Sarajevo i šire (visoka cijena kapitala, neuređenost tržišta, nedosljedno primjenjivanje postojeće zakonske regulative, ograničene nadležnosti općine), odražavaju se i na rad i poslovanje privrednih subjekata na području Općine Ilijaš. Stanje u privredi iziskuje zajedničku akciju svih relevantnih činilaca koji mogu odlučivati u stvaranju bolje poslovne klime u državi BiH, odnosno podići nivo zaposlenosti, a posebno mladih kadrova.

Općina Ilijaš je u proteklom periodu implementirala značajan broj projekata, kojima su stvoreni bolji infrastrukturni uslovi za razvoj privrede, posebno u kontekstu uspostave Industrijske zone Luka, ali i niz projekata koji su imali za cilj poboljšati lokalno poslovno okruženje i konkurentsku poziciju Općine radi privlačenja novih investicija. Kao rezultat provedenih aktivnosti imamo značajno povećanje zaposlenosti, povećanje nivoa razvijenosti lokalne zajednice, te povećanje izvoza s teritorije Općine Ilijaš, odnosno povećanje učešća izvoza Općine Ilijaš u ukupnom izvozu Federacije BiH.

Zahvaljujući raspoloživoj zemlji za uzgoj stoke, ovaca, peradi, voća i povrća, razvoj poljoprivrede je strateški ekonomski prioritet. Općina Ilijaš u tom smislu kontinuirano nastavlja provedbu programa poticaja poljoprivrednim proizvođačima na teritoriji Općine.

Obzirom na nezaposlenost kvalifikovanih radnika neophodno je da se definišu strateški ciljevi u industrijskoj politici Kantona Sarajevo, te da se otpočne sa aktivnostima otvaranja novih industrijskih zona, slobodnih zona, inkubatora za podršku razvoju “start up” biznisa i regionalnih i lokalnih biznis centara.

Na kraju treba istaći da će Općina Ilijaš u domenu svojih nadležnosti podržavati sve inicijative za razvoj privrede na njenom području.

U ovoj informaciji smo se pokušali dotaći važnijih aspekata stanja privrede, uz napomenu da su u priloženom materijalu sadržane i druge činjenice i pokazatelji o poslovanju privrednih subjekata.

Služba za privredu, finansije i investicije